

Mladi u centru

Centri za mlade ili Kako do aktivnih mladih u zajednici

Mladi u centru

Centri za mlade ili Kako do aktivnih mladih u zajednici

Impressum

Autorica: Anamarija Sočo

Lektura: Nikola Buković

Izdavač: Mreža mladih Hrvatske

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u skladu s Ugovorom br. 421-02/08-PP-2/15. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva
<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 727532.
ISBN 978-953-95173-3-3

prosinac, 2009.

Umjesto uvoda

Mreža mladih Hrvatske je tijekom 2009. u suradnji s Gradom Kninom provodila projekt facilitacije uspostave centra za mlade u Kninu. Sukladno projektnom prijedlogu i partnerskom sporazumu, Mreža mladih Hrvatske je trebala edukacijskim aktivnostima osnažiti mlade za kreiranje sadržaja i vođenje aktivnosti centra, a Grad je bio obavezan osigurati adekvatan prostor i osnovne preduvjete za rad centra. Cilj projekta bio je postaviti na noge i dati vjetar u leđa autonomnoj platformi za raznovrsne inicijative neformalne edukacije i samoizražavanje mladih. Međutim, to se nije dogodilo.

Knin je grad u kojem nijedan sat na željezničkom kolodvoru ne pokazuje točno vrijeme. Vjerujte mi, provjerila sam. Vrijeme koje je na kolodvoru jednostavno stalo zapravo je najzornija metafora za sadašnje stanje u gradu. Netko će reći da je to ipak preoštra i neobjektivna ocjena i možda će biti u pravu. Možda upravo zbog činjenice da je Knin grad u kojem je jedna trećina stanovništva mlađa od 19 godina. U sklopu projekta organizirali smo niz kreativnih radionica za te mlade ljude. Tijekom vremena imala sam priliku dobro upoznati dvadesetak kninskih klinaca koji su svoje slobodne vikende provodili u tmurnoj učionici Gradskog društva Crvenog križa gdje su se održavale radionice. Jednom sam ih prilikom upitala gdje s 'ekipom' provode vrijeme. 'A ono... na kolodvoru, u čekaonici', bio je odgovor. Za te mlade ljude vrijeme ne stoji. Ono, naprotiv, neumitno prolazi.

Tako je prohujala i 2009. Nakon godine dana provedbe projekta i brojnih dopisa i traženja sastanaka i pozivanja na partnerski sporazum i na zdrav razum, Grad ipak nije našao načina da alocira adekvatan prostor za centar te time nije osigurao nužan preduvjet za njegov rad. Zbog recesije i siromašnog gradskog proračuna ili zbog činjenice da su neki ljudi zastali u vremenu, centar za mlade nije zaživio u 'gradu mladih'. U nadi da će satovi što skorije proraditi, ovu publikaciju posvećujem ekipi s kolodvora.

A.S.

1

Centri za mlade u kontekstu rada s mladim

Centri za mlade u kontekstu rada s mladima¹ (eng. youth work ili open youth work)

Ukoliko danas živite u Hrvatskoj i imate, recimo, 17 godina, velika je vjerojatnost da nikada niste sudjelovali u aktivnostima neformalnog učenja, nikada niste bili aktivni u organizaciji civilnog društva niti bili korisnici njihovih programa, nikada niste volontirali niti sproveli u djelo neku svoju inicijativu. Također je vrlo vjerojatno da trenirate nogomet ili se bavite plesom.

Slobodno vrijeme mladih, odnosno ono provedeno van sustava formalnog obrazovanja, poprilično je neorganizirano područje na koje država, jednako kao i jedinice regionalne i lokalne samouprave, imaju sasvim mali utjecaj. Aktivnosti organiziranog slobodnog vremena mladih i stvaranje poticajnog okruženja za

¹ Englesku sintagmu *youth work* teško je prevesti na hrvatski jezik, a da se pritom ne izgubi dio njezinog značenja. U nedostatku adekvatnijeg izraza, nezgrapno ju prevodimo kao *rad s mladima*. Naši istočni susjedi koriste termin *omladinski rad*.

uključivanje mladih u život zajednice ostaju u domeni organizacija civilnog društva i često počivaju na volonterskom angažmanu predanih pojedinaca.

Procjenjuje se da se u Hrvatskoj nešto više od 5% mladih osoba u dobi od 15 do 29 godina bavi nekim oblikom društvenog aktivizma, za razliku od, primjerice, Finske gdje je više od polovice mladih u dobi od 7 do 29 godina u članstvu neke organizacije mladih te je zahvaćeno nekim oblikom rada s mladima.

Što je zapravo rad s mladima? Može se reći da rad s mladima obuhvaća aktivnosti koje osnažuju mlade u društvenom smislu te im pomažu da postanu aktivni članovi svojih zajednica. Rad s mladima nudi, prema principu slobode sudjelovanja i izbora, razvojna i edukacijska iskustva koja će mlade osnažiti za aktivnu ulogu u demokratskom društvu te im pomoći da dosegnu svoje ciljeve u osobnom i društvenom razvoju. Koncept rada s mladima tijekom godina imao je prilično fluidno značenje. Dok je u ranijem periodu naglasak bio na razvoju mlade osobe i poboljšanju životnih uvjeta, u posljednje vrijeme posebna važnost pridaje se komponenti aktivnog uključjenja u društvo i donošenja pozitivnih društvenih promjena.

Sukladno suvremenim standardima, rad s mladima omogućuje mladim osobama stjecanje vještina, znanja i stavova kako bi mogli prepoznati i zagovarati svoja prava i odgovornosti kao pojedinci ili članovi grupa i zajednica na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Mladi su ravnopravni partneri u procesima učenja i u strukturama donošenja odluka koje se tiču njihovih života. Rad s mladima pomaže im da razmiju i djeluju

oko osobnih, društvenih i političkih pitanja koja utječu na njihove živote te živote drugih u zajednicama kojih su i oni dio.

Europska praksa u području rada s mladima bogata je i raznovrsna. Neke europske zemlje, primjerice Velika Britanija, Finska, Belgija ili Irska, imaju tradiciju strateškog ulaganja u rad s mladima dugu preko stotinu godina. Rad s mladima se, dakako, morao prilagođavati izazovima vremena i on nije danas ono što je bio prije jednog stoljeća. Iskristalizirale su se najbolje prakse i modeli, a u okviru europske politike za mlade danas postoje opće smjernice i standardi koji se, u manjoj ili većoj mjeri, implementiraju na nacionalnim razinama.

Republika Hrvatska je u svojim strateškim dokumentima prepoznala važnost ulaganja u razvoj širih društvenih uvjeta koji omogućuju mladima da budu aktivni članovi svojih zajednica te koji doprinose njihovom samorazvoju. *Nacionalni program djelovanja za mlade (2003.-2008.)* i *Nacionalni program za mlade (2009.-2013.)* predviđaju mjere kojima je cilj stvoriti okruženje i alate za razvoj rada s mladima, između ostalog i kroz potporu raznovrsnim centrima za mlade.

Centri za mlade su prokušani alati u radu s mladima i mogu se svrstati u servise namjenjene mladima. Imaju dugogodišnju tradiciju u europskim zemljama s razvijenim sustavima rada s mladima. Međutim, nisu svojstveni samo europskom kontekstu već se mogu naći, u ovom ili onom obliku, u cijelom svijetu.

2

Što su
centri za mlade?

Što su centri za mlade?

Odmah je potrebno reći da nije moguće dati jednoznačan odgovor na ovo, naizgled, jednostavno pitanje. Duga tradicija njihova postojanja u raznovrsnim nacionalnim realitetima iznjedrila je različite modele centara za mlade. No, bez obzira na varijacije, već je i površnom analizom nacionalnih praksi moguće zaključiti da među njima postoje goleme podudarnosti te je moguće govoriti o značajkama koje su zajedničke gotovo svim modelima.

Centar za mlade je mjesto koje pruža prijateljsko, otvoreno i podupiruće okruženje za mlade ljude, bez obzira na njihove interese ili iskustva.

Neke od ključnih zadaća centra za mlade su:

- osigurati mladima mogućnosti za korisno provođenje slobodnog vremena,
- promicati kod mladih ljudi usvajanje znanja i vještina izvan sustava formalnog obrazovanja, kroz provedbu različitih programa, projekata i aktivnosti neformalnog obrazovanja,
- stvoriti povoljne uvjete za intelektualni i kreativni razvoj mladih ljudi,
- promicati sudjelovanje mladih u organizacijama i inicijativama mladih te volontiranje,

- pružiti mladim ljudima pristup odgovarajućim informacijama sukladno njihovim interesima i zahtjevima,
- promicati uključivanje mladih ljudi s manje mogućnosti u aktivnosti centra,
- promicati interkulturalni dijalog među ciljanim skupinama mladih,
- konzultirati mlade o njima važnim pitanjima,
- promicati sudjelovanje mladih u aktivnostima, projektima i programima na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razni, itd.

Klasični centar za mlade djeluje u lokalnoj zajednici i osigurava mladima platformu za druženje, potiče sudjelovanje u društvenim procesima i doprinosi integraciji mladih, promiče mobilnost i međunarodnu suradnju i osigurava autonomno mjesto na koje mladi mogu dolaziti.

Ovo su neke od osnovnih djelatnosti ili programa centra za mlade:

- prostor za druženje

Centar za mlade trebao bi raspolagati prostorom za neformalna druženja mladih. Takav prostor mora biti *youth-friendly*. Obično postoji prostorija poput dnevnog boravka u kojoj je moguće pročitati novine, surfati internetom, igrati stolne igre poput biljara ili nogometa i slično.

- informiranje i savjetovanje

U centru za mlade moguće je informirati se o temama i pitanjima koja su od važnosti za mlade. Uglavnom su dostupne informacije o mogućnostima provođenja slobodnog vremena te kulturnim i zabavnim

događanjima. Međutim, neki centri imaju i jaču informativnu funkciju (poput info centara) te nude informacije o širokom spektru tema (obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje, ekologija, zdravlje, stipendije, natječaji, mogućnosti za volontiranje i prakse, socijalna sigurnost, prava potrošača, međunarodni projekti i slično). U takvim centrima moguće je naći oglasne ploče, letke, brošure, specijalne priručnike, a korisnicima su dostupna i računala za informiranje putem interneta. Savjetovanje je također česta djelatnost centara za mlade. Korisnicima su na raspolaganju osobe koje ih mogu savjetovati o izboru zaposlenja ili nastavka školovanja (profesionalna orijentacija), o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i pravima ili im pružiti pomoć u stresnim situacijama kao što su problemi kod kuće ili u školi, slučajevi nasilja, itd.

→ neformalna edukacija

Jedna od ključnih djelatnosti centra za mlade je organiziranje aktivnosti neformalne edukacije. Korisnici mogu sudjelovati u seminarima, tečajevima, treninzima i radionicama raznovrsne tematike, od ljudskih prava, medija, borbe protiv socijalne isključenosti, umjetnosti, okoliša, borbe protiv ksenofobije, zdravlja, rješavanja sukoba, politike pa sve do ruralnog i urbanog razvoja, mirovnog obrazovanja, sporta, migracija, prava manjina i slično. Ovom popisu zapravo nema kraja, no bez obzira kojom se temom bavi aktivnost neformalne edukacije, važno je istaknuti da mora počivati na temeljima i slijediti principe metodologije neformalnog učenja. Takvo učenje ima karakteristike kojima se bitno razlikuje od onih procesa koji se događaju u formalnim obrazovnim sustavima (školama). Aktivnosti ili programi neformalne edukacije javljaju se kao odgovor na identificiranu potrebu u društvu. Oni su stoga usmjereni zadovoljavanju te potrebe, a ne dobivanju kvalifikacija, i usredotočeni se na konkretna i praktična pitanja, a manje na apstraktne koncepte. Proces neformalnog učenja je fleksibilan, demokratičan, participativan i usredotočen na učenika. Svakako je

potrebno naglasiti da je to proces koji traje cijeli život. Edukacijske aktivnosti koje se organiziraju i provode u centrima za mlade imaju za cilj osnažiti mladu osobu za odgovornu i aktivnu ulogu u životu zajednice i doprinijeti njezinom osobnom, društvenom i profesionalnom razvoju.

→ mobilnost i međunarodna suradnja

Centri za mlade odlična su platforma za poticanje mobilnosti mladih ljudi. To se uglavnom događa kroz provedbu aktivnosti koje počivaju na međunarodnoj suradnji u sektoru mladih. Tako se u okviru djelatnosti centara za mlade organiziraju međunarodne razmjene mladih, razni međunarodni edukacijski programi ili je omogućeno kratkoročno i dugoročno volontiranje u inozemstvu. Kroz takve programe, između ostalog, mladi usvajaju vještine interkulturalne komunikacije, razvijaju svijest o različitim europskim kulturnim identitetima te traže rješenja za probleme poput ksenofobije i rasizma. Program *Mladi na djelu* izvrstan je alat koji omogućuje mobilnost i međunarodnu suradnju u sektoru mladih jer nudi široki okvir i financijsku potporu aktivnostima ovog tipa. Provođi se i u Hrvatskoj².

→ kulturno-umjetničke i hobi aktivnosti

Centri za mlade svojim korisnicima nude mogućnost umjetničkog izražavanja na način da im pružaju potporu u realizaciji raznih kulturno-umjetničkih pothvata. Želite li snimiti film, slikati, modelirati, DJ-ati, žonglirati,

² Za provedbu programa *Mladi na djelu* u Hrvatskoj zadužena je od 2008. Agencija za mobilnost i programe Europske unije (www.mobilnost.hr).

recitirati, igrati šah, dizajnirati, plesati, plesti, glumiti, organizirati koncert ili sami koncertirati, onda je centar za mlade pravo mjesto za vas.

Važno je istaknuti da centar za mlade uvijek mora biti otvoren za osobne inicijative mladih. Stoga u brojnim centrima djeluju različite sekcije i klubovi mladih koji tu nalaze odgovarajuće okruženje i potporu za individualne interese i inicijative.

Gore navedene stavke nipošto ne iscrpljuju popis svih mogućih djelatnosti centra za mlade. Ne postoji jedinstveni recept za dobar program rada centra. Djelatnosti centra za mlade izviru iz potreba i mogućnosti lokalne zajednice u kojoj djeluje. S obzirom na to, neki centri provode sportske aktivnosti, organiziraju kampove, nude razne preventivne programe, bave se turističkim djelatnostima (primjerice, vode hostele), provode alternativne obrazovne programe (za mlade koji nisu završili obvezno školovanje nude mogućnost stjecanja kvalifikacije kroz verificirane obrazovne programe) i slično. Od iznimne je važnosti da lokalna zajednica i vodstvo centra osiguraju djelotvorne mehanizme povratne sprege, kontinuirano i pažljivo oslušuju glas mladih te sukladno tome prilagođavaju djelatnosti centra i uvode inovacije u formi i strukturi aktivnosti.

Važno je istaknuti da su gore opisani centri za mlade samo jedan organizacijska forma u kojoj se provodi rad s mladima. Postoje i brojne druge forme u kojima se kanalizira rad s mladima u nekom svojem obliku.

Najsličniji centrima za mlade su *klubovi mladih*. Međutim, među njima postoje značajne razlike na nekoliko razina. Centri za mlade provode rad s mladima u daleko širem kontekstu nego što to rade klubovi mladih. Centri zahvaćaju relativno veliki broj korisnika te provode aktivnosti na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Jednako tako, djelatnosti centra su diverzificirane u više smjerova kao što je prethodno prikazano. Klubovi mladih su, s druge strane, lokalnog karaktera. Često djeluju na veoma uskom geografskom području (npr. gradska četvrt) te zahvaćaju relativno mali broj korisnika. Rijetko se bave, primjerice, međunarodnim radom s mladima, a njihove djelatnosti su znatno malobrojnije.

Info centri za mlade se također bave samo jednim aspektom rada s mladima jer prvenstveno provode informacijske aktivnosti za mlade. Informacijske aktivnosti su, kako je gore prikazano, često jedna od središnjih djelatnosti koje se provode u centrima za mlade.

3

Europska
praksa

Europska praksa

Kako je prethodno rečeno, pojedine europske zemlje imaju stoljetnu tradiciju sustavnog bavljenja mladima i ulaganja u razvoj njihovih potencijala kroz organizirani rad s mladima. To se, dakako, odnosi i na uspostavu centara za mlade. Prvi centri za mlade javljaju se 60-ih godina prošlog stoljeća kao odgovor na turbulentne promjene u društvima i novonastale potrebe u populaciji mladih. Prvenstveno se radi o pojavi rizičnih ponašanja kod mladih, promjenama u obiteljskoj dinamici te izazovima multikulturalizma. Centar za mlade pokazuje se tada kao adekvatan servis u kojem se provodi preventivni rad s mladima, a s vremenom dobiva i drugačije dimenzije kakve poznajemo u suvremenom centru za mlade.

U okvirima razvoja politike za mlade na europskoj razini, Vijeće Europe početkom devedesetih godina prošlog stoljeća prepoznaje važnost centara za mlade u lokalnim zajednicama i u *Europskoj povelji o sudjelovanju mladih u životu općina i regija* iz 1992. (Povelja je revidirana 2003.) daje snažnu preporuku jedinicama lokalne i regionalne samouprave da podupiru razvoj i rad centara za mlade. Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila je 2002. *Preporuku 1585 Politike za mlade u Vijeću Europe* u kojoj poziva članice da podupiru uspostavu i rad regionalnih centara za mlade u svojim zemljama te djelovanje mreže centara za mlade na europskoj razini.

*Europska mreža centara za mlade*³ osnovana je 2003. u Strasbourgu i trenutno okuplja 13 članica iz 11 zemalja. Njezina glavna zadaća je kontinuirano razvijanje standarda za lokalne, regionalne i nacionalne centre za mlade s cilje osiguranja kvalitete rada. Mreža također pruža potporu centrima za mlade u procesu njihova razvoja te facilitira studijske posjete i ostale razmjene centara za mlade kako bi se olakšalo učenje i transfer dobrih praksi.

U okviru sustava podrške radu s mladima Vijeća Europe svakako je potrebno istaknuti postojanje dvaju europskih centara za mlade u Strasbourgu i Budimpešti. Oni su najvažnije strukture za implementaciju politike za mlade Vijeća Europe. Koncipirani su kao međunarodni centri za sastanke i treninge s izvrsnim rezidencijanim kapacitetima i uvjetima za rad (audio-vizualna i računalna oprema, operema za simultano tumačenje, informacijski centar). Europski centar za mlade u Strasbourgu osnovan je 1972. i sjedište je *Europske fondacije za mlade* (eng. European Youth Foundation) te *Fonda solidarnosti za mobilnost mladih* (eng. Solidarity Fund for Youth Mobility). Europski centar za mlade u Budimpešti osnovan je 1995. i prvi je stalni servis Vijeća Europe u nekoj zemlji srednje i istočne Europe. U Centrima se godišnje održi 40-50 aktivnosti kao rezultat bliske suradnje s organizacijama mladih.

Europska unija također je prepoznala važnu ulogu koju centri za mlade imaju u okviru rada s mladima i osiguranju njihova sudjelovanja u društvu te stvaranja aktivnog europskog građanstva. U bijeloj knjizi *Novi poticaj za mlade Europe* iz 2001. te u najnovijoj *Rezoluciji o obnovljenom okviru za europsku suradnju u području mladih (2010.-2018.)* koju je Vijeće Europske unije usvojilo u studenom 2009., prenosi se snažna poruka državama članicama da iskoriste puni potencijal rada s mladima koji se provodi kroz centre za mlade. U tim važnim dokumentima navodi se da se je aktivno građanstvo proces koji se postupno uči te da su servisi u lokalnim zajednicama poput centara za mlade u tom procesu od ključne važnosti. Također se naglašava važnost centara za mlade u borbi protiv socijalne isključenosti marginiliziranih skupina i promicanju jednakih mogućnosti za sve.

No, kako sve to izgleda na nacionalnoj razini? Koji su to iskušani sustavi podrške radu s mladima kroz centre za mlade? U svrhu pripreme ove publikacije proučili smo dostupne informacije o nekoliko europskih zemalja. Unatoč značajnim razlikama u nacionalnim realitetima, daju se identificirati sustavne podudarnosti na temelju kojih je moguće ekstrapolirati određene zaključke.

Počnimo od činjenice da, od svih proučavanih zemalja koje imaju zakonske akte kojima se definira sektor mladih ili rad s mladima, samo tri zemlje u svojim zakonima eksplicitno definiraju centre za mlade. No bez obzira na to, gotovo sve strategije za razvoj rada s mladima predviđaju mjere potpore centrima za mlade.

Finska, čiji je primjer možda najzanimljiviji, zakonom je definirala tzv. nacionalne centre za mlade. Trenutno djeluje 10 nacionalnih centara za mlade i rasprostranjeni su po cijeloj zemlji, uglavnom u ruralnim područjima. Prvi takvi centri počeli su s radom ranih 80-ih godina prošlog stoljeća, a posljednji je otvoren 2000. Namjera je bila stvoriti regionalnu mrežu centara za potporu radu s mladima koja bi svojim programima od nacionalnog značaja sveobuhvatno pokrila cijelu zemlju. Sukladno zakonu, financiraju se iz državnog proračuna, a sredstva su dostupna za izgradnju i za operativne troškove. Država je, primjerice, 2005. za aktivnosti centara izdvojila 2.1 milijuna, a za izgradnju 1.9 milijuna eura. Na početku su se lokalne zajednice, koje su bile zainteresirane za takav centar, mogle prijaviti nadležnom ministarstvu te, ukoliko su ispunjavale propisane kriterije, mogle dobiti proračunska sredstva za izgradnju. Sredstva za operativne troškove ovise o kvaliteti i kvantiteti usluga koje centri pružaju. Nacionalni centri udruženi su u krovnu organizaciju koja je članica *Europske mreže centara za mlade*. Rad za mlade na lokalnoj razini u nadležnosti je jedinica lokalne samouprave koje su sukladno zakone obvezne organizirati rad za mlade u lokalnim zajednicama. Jedinice lokalne samouprave su shodno tome 2006. podupirale više od 1100 lokalnih centara, odnosno klubova za mlade.

Centri za mlade u Estoniji djeluju na lokalnoj razini i vode ih jedinice lokalne samouprave ili neprofitne organizacije. Centri mogu biti smješteni u većim zgradama, poput domova kulture ili škola, ili u građevinama koje su izgrađene upravo u tu svrhu. U posljednjih nekoliko godina u Estoniji je uspostavljeno više od 150 lokalnih centara za mlade.

Slovenija u novom prijedlogu *Zakona o javnom interesu u sektoru mladih* koji bi trebao biti usvojen početkom 2010. definira centre za mlade te navodi da oni djeluju prvenstveno na lokalnoj razini i da je im je glavna stvrha provođenje rada s mladima. Centri mogu biti javne ustanove osnovane od jedinica lokalne samouprave ili mogu biti registrirani kao nevladine organizacije. Financirani su najvećim dijelom iz proračuna jedinica lokalnih samouprava. Od 2008. postoji nacionalna mreža centara za mlade koja trenutno okuplja 30 organizacija članica čiji je status centra za mlade priznat od strane državnog *Ureda za mlade*.

U Latviji se sukladno strategiji razvoja rada s mladima ubrzano širi mreža centara za mlade po cijeloj zemlji. Od 2004. država je osnovala 39 centara za mlade u lokalnim zajednicama. Nacionalna vlada se obvezala podržavati centre na razdoblje od pet godina, a nakon toga jedinice lokalne samouprave preuzimaju odgovornost za njihovo financiranje. Istovremeno je, uz pomoć države u pitanjima metodologije i ekspertize, uspostavljeno još 42 centra od strane jedinica lokalne samouprave koji djeluju u skladu sa standardima koje je propisalo nadležno ministarstvo.

Iz navedenih primjera te iz ostalih nacionalnih praksi koje smo proučili može se zaključiti da europske zemlje uvelike prepoznaju značaj rada s mladima koji se odvija u centrima za mlade i spremne su ulagati u njihov razvoj te podizanje standarda kvalitete rada. Organizacija rada s mladima na lokalnoj razini u najvećem broju slučajeva u nadležnosti je jedinica lokalne samouprave i one, bilo zbog zakonske obveze ili na temelju uočene potrebe u zajednici, podržavaju rad centara za mlade.

Moguće je identificirati 3 modela osnivanja centara za mlade. U prvom slučaju jedinica lokalne samouprave osniva centar za mlade kao ustanovu od javnog značaja za zajednicu. Rad s mladima organiziran je, dakle, institucionalno. U drugom slučaju nevladina organizacija organizira aktivnosti centra za mlade. Centar za mlade može, u tom slučaju, biti registriran kao nevladina organizacija ili može biti jedan od programa koji, u sklopu svojih djelatnosti, provodi neka postojeća organizacija. Lokalna zajednica financijski podržava rad centra, najčešće kroz operativne grantove ili putem natječaja. U trećem slučaju centar se osniva modelom partnerstva javnog i civilnog sektora, odnosno jedinica lokalne samouprave i nevladina organizacija zajedno osnivaju centar. Pri tome obje strane pronalaze jednaki interes u partnerstvu i preuzimaju određena prava i obveze.

Neki će se upitati koji je od ovih modela najbolji recept za uspjeh. Odgovor je jednostavan – svi mogu biti podjednako uspješni (ili neuspješni). Praksa je pokazala da sva tri modela osnivanja i rada centara mogu iznimno dobro funkcionirati ukoliko svi uključeni akteri pokažu istinski interes i predanost osiguranju najbolje moguće kvalitete života mladih u lokalnoj zajednici.

4

Hrvatska
praksa

CENTAR CENTAR

domaći domaći

de na G@zi za mlade na G@zi

ŠKO NAČIĆ SRĐAN ŠAPER

DAVITELJ

PROTIV

DAVITELJA

redatelj: Slobodan Šijan

centar
za
mlade
na
Gazi

četvrtak 05.02.2004. u 20 sati, upad 3 kn

ka htnat hr

SYSTEM OF A DOWN

video projekcija >>>>>>>> NaGazi

SYSTEM OF A DOWN

NINE INCH NAILS

"And All That Could Have Been" live

dvosatno razvijanje kulturnih američkih industrijskih rockera
subota, 07.02.2003. u 20.00 sati - CENTAR za mlade na Gazi • ulaz: 3 kn

CENTAR za mlade
četvrtak 29.01.2004. u 20 sati

Karlovac

Hrvatska praksa

U Hrvatskoj su centri za mlade relativno nova pojava. Krajem 90-ih godina prošlog stoljeća javljaju se prve inicijative oko uspostave centara za mlade. Često su se takve inicijative javljale u područjima koja su bila pogođena ratom, kao nastojanja uglavnom međunarodnih organizacija da revitaliziraju život zajednica. Na žalost, rijetki centri su dugoročno zaživjeli. Uglavnom bi ih zatekla ista sudbina – nakon odlaska međunarodnog donatora više nije bilo podrške jer lokalne zajednice, ali i nacionalne institucije, nisu prepoznale njihov značaj i financijski osigurali njihovu održivost.

U proteklih 10-ak godina mnoge lokalne organizacije mladih također se počinju baviti radom s mladima i njihove aktivnosti mogu se svrstati u 'klasične' djelatnosti centra za mlade. Međutim, zbog manjkave i nesustavne potpore te zbog nesređenog stanja u sektoru, većina ih ne uspijeva razviti puni potencijal bavljenja kvalitetnim i održivim radom s mladima.

Republika Hrvatska se prvi puta sustavno počinje baviti politikom za mlade i strateški promišljati poboljšanje statusa mladih 2001. kada je iniciran dvogodišnji proces donošenja prve nacionalne strategije za mlade. Država je tada identificira deficit u postojanju struktura za rad s mladima te se u Nacionalnom programu djelovanja za mlade (2003.-2008.), u analizi stanja u području kulture mladih i slobodnog vremena, navodi

formulacija: *'U postojećem stanju problemi se odražavaju kroz... nedostatak multifunkcionalnih centara za mlade na lokalnoj razini...'*

U svrhu rješavanja tog problema predlaže se sljedeća mjera:

89. Poticati osnivanje multifunkcionalnih centara za mlade u svim makroregionalnim središtima. Upostaviti model tako da se osmisle i osnuju središnji makroregionalni multifunkcionalni centri za mlade (u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu), koji bi imali funkcije informativnoga centra, internet kluba, pružanja tehničkih usluga za udruge i inicijative mladih, te klupske i zabavne sadržaje, i umrežiti ih. U svim centrima osigurati i pristup osobama s invaliditetom. Takav model ponuditi i ostalim regionalnim središtima.

Iz navedene formulacije moguće je uočiti da se na iskazanu potrebu za centrima za mlade u *lokalnim* zajednicama odgovara prijedlogom osnivanja *makroregionalnih* centara. Na stranu nekonzistentnost, sasvim je logično da se iz državnog proračuna financiraju programi i projekti od nacionalnog interesa. Makroregionalni centri za mlade to nesumnjivo jesu. Model multifunkcionalnih centara za mlade u makroregionalnim središtima može se donekle usporediti s modelom nacionalnih centara za mlade u Finskoj koji su prije bio opisan. Onako kako su zamišljeni, trebali bi biti svojevrsni inkubatori rada s mladima ne samo u velikim gradovima u kojima djeluju nego i u cijeloj regiji.

Međutim, ubrzo postaje jasno da provedba ove mjere neće teći glatko. Na žalost, osvjedočili smo se da do realizacije nikada nije ni došlo. Vlada je tek u prosincu 2005. usvojila *Operativni plan za Nacionalni program djelovanja za mlade* kojim su se napokon operacionizirale mjere, odnosno određeni su njihovi provoditelji, potrebna sredstva te zacrtani rokovi provedbe. Vezano uz mjeru 89., prema Operativnom planu, kroz 2006. i 2007. trebalo je biti izdvojeno 1.2 milijuna kuna za potporu osnivanju makroregionalnih centara za mlade u Splitu, Zagrebu, Puli i Rijeci. Mjera nije provedena.

Međutim, važno je napomenuti da je Nacionalni program predvidio provedbu dviju mjera koje su sadržajno povezane s Mjerom 89. Radi se o mjerama koje podupiru osnivanje regionalnih info centara za mlade te potiču osnivanje i djelovanje klubova za mlade. Te mjere su se provodile po donošenju Operativnog plana i manifestirale su se kroz osnivanje četiri regionalna info centra u Rijeci, Splitu, Osijeku i Zagrebu te kroz godišnje natječaje za potporu rada klubova mladih.

Novi Nacionalni program za mlade (2009.-2013.) ne predviđa mjere potpore makroregionalnim multifunkcionalnim centrima za mlade (niti centrima u lokalnim sredinama). No, kontinuirano se nastavlja podrška regionalnim info centrima te klubovima mladih, prvenstveno kroz godišnje natječaje.

Iz ovoga je vidljivo posvemašnje strateško nerazumijevanje važnosti rada s mladima na svim razinama. Vlada je odlučila svoju kapitalnu potporu usmjeriti razvoju info centara, dok je 'opći' rad s mladima kroz centre za mlade u potpunosti marginaliziran. Nema sumnje da je informacijski rad s mladima od iznimne važnosti za

poticanje aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, ali on predstavlja samo jedan, prilično uzak, aspekt rada s mladima. Potpora koja je dostupna za rad klubova mladih je nedostatna za bilo kakav iole ozbiljniji razvoj tog sektora. Dosta je ilustrativno da je u 2008. i 2009. prosječni iznos financijske potpore za rad lokalnih klubova iznosio 30-40 tisuća kuna.

Unatoč nedostatku potpore za rad centara za mlade od strane države, ipak su se u posljednjih deset godina javile značajne inicijative u lokalnim sredinama te su iznikli vrijedni primjeri centara za mlade. Neke udruge mladih i za mlade su uspostavile strateška partnerstva s jedinicama lokalne samouprava i međunarodnim donatorima te su u centrima za mlade strukturirale svoje djelatnosti rada s mladima. Financiranje iz državnog proračuna omogućeno im je samo kroz godišnji natječaj za potporu radu klubova mladih.

Na stranicama koje slijede moći ćete pobliže upoznati rad nekih centara za mlade u Hrvatskoj.

Centar za mlade NaGazi, Karlovac

<http://www.domachi.hr>

Centar za mlade NaGazi djeluje u okrilju udruge Domaći iz Karlovca. Pripreme za projekt Centra započele su tijekom zime 2001.-2002. procjenom potreba u zajednici te dvjema anketama među populacijom mladih u Karlovačkoj županiji. Temeljem tako dobivenih rezultata osmišljen je inicijalni projekt i aktivnosti budućeg Centra za mlade u Karlovcu.

Domaći su temeljem potpisanog ugovora sa Kemijsko-tehnološkom školom Karlovac, a uz odobrenje Karlovačke županije dobili na uporabu 250 m² prostora u vlasništvu navedene srednje škole.

Donacijama i sponzorstvima pokriveni su troškovi rekonstrukcije prostora. Također je više od 50 mladih volontera iz Karlovačke, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije sudjelovalo u radovima na uređenju prostora Centra, čime je ostvareno 30% udijela u vrijednosti cijele rekonstrukcije.

Tijekom svibnja 2003. Domaći su započeli sa završnim opremanjem prostora te organiziranjem i provođenjem dijela aktivnosti Centra koje su bile omogućene financijskim potporama iz sredstava državnog i gradskog proračuna, donacijama međunarodnih organizacija te privatnim donacijama u opremi. Zamišljeni model funkcioniranja Centra u kojem njegov prostor koristi više udruga i inicijativa mladih vremenom je sve više došao do izražaja. Trenutno prostor i kapacitete Centra koji koordinira udruga Domaći koristi stalno ili

povremeno za svoje aktivnosti 15-ak udruga i civilnih inicijativa (mladi, ekologija, djeca, glazba i sl.) kao i Prirodoslovna škola.

Ciljevi Centra:

- organizirati i pružati mladima prigode za stjecanje novih znanja i vještina te usavršavanje postojećih kroz neformalne oblike obrazovanja,
- promicati i poticati obrazovanje i djelovanje koje gradi civilno društvo, društveno korisno djelovanje, volonterski rad, solidarnost te poštovanje prava i uvažavanje različitosti,
- promicati autonomne kulturne izričaje mladih i sadržajno korištenje slobodnog vremena u funkciji kvalitetnog življenja.

Aktivnosti Centra obogaćuju se iz dana u dan sukladno postojećim kapacitetima te potrebama i željama članova Centa i ostalih predstavnika djece i mladih.

Aktivnosti koje se kontinuirano provode u Centru za mlade u organizaciji udruge Domaći:

- informatičke edukacije (računalni tečajevi, audio i video produkcije),
- tečajevi oblikovanja keramike i kreativne radionice,
- glazbeni tečajevi,
- novinarski tečajevi,

- predavanja, radionice, prezentacije, okrugli stolovi (politika za mlade, demokratizacija, obazovanje, alternativni stilovi života, kreativno izražavanje, prezentacije sportskih i sličnih klubova),
- tehnička pomoć i konzultacije za udruge i inicijative mladih i ostale zainteresirane građanske inicijative,
- knjižnica i čitaonica,
- izložbe,
- filmske i video projekcije,
- video sekcija [v:sektor],
- internet radio sekcija,
- plesno performerska sekcija KAMP,
- sekcija RPG igara,
- izdavanje magazina Plan.et.

Prosječan godišnji broj korisnika Centra je oko 600, a u planiranju, organizaciji i implementaciji aktivnosti sudjeluje oko 15 redovnih ili povremenih volontera.

Prostor Centra za mlade otvoren je 7 dana u tjednu, a uz postojeće aktivnosti organizirane od strane Domaćih, otvoren je za besplatno korištenje za neprofitne aktivnosti svih zainteresiranih grupa ili inicijativa koje se bave djecom i mladima.

Centar za mlade Pula

<http://www.mladipula.org>

ZUM – Udruga za poticanje zapošljavanja i stručno usavršavanje mladih ljudi je 2005. počela rad na realizaciji ideje uspostave polivalentnog centra za mlade u Puli. Prijedlog projekta poslan je na natječaj Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti za rad klubova mladih. Uslijedili su pregovori s Ministarstvom o osnivanju centra, a uvjet je bio uspostava partnerstva s Istarskom županijom koje je naknadno i sklopljeno. Postojao je problem pronalaženja adekvatnog prostora za rad centa. Tome se doskočilo tako da je ZUM sklopio partnerstvo s udrugom Metamedij koja u projekt ulazi s prostorom, a ZUM s osiguranim sredstvima od donatora. Nakon istraživanja potreba mladih u Istarskoj županiji te adaptacije i opremanja prostora, Centar počinje s radom u svibnju 2005.

Ciljevi Centra za mlade su:

- unaprijediti institucionalni okvir za bolji položaj mladih u društvu,
- promicati ideju cjeloživotnog učenja i usavršavanja,
- poticati aktivnu participaciju mladih u svim sferama društvenog života,
- podići razinu informiranosti mladih.

Program Centra za mlade obuhvaća:

- informiranje

Članovi imaju slobodan pristup internetu na 4 računala, te info punktu sa zanimljivim informacijama za mlade željne novih i korisnih informacija. Pristup internetu moguć je tijekom radnog vremena Centra, radnim danom od 09:00 do 17:00h. Za korisnike se organizira i program profesionalne orijentacije.

→ neformalna edukacija

U sklopu centra djeluje nekoliko sekcija, poput novinarske ili filmske. Tijekom godine se organiziraju brojne radionice i treninzi razne tematike koje su otvorene svim mladima.

→ *policy* aktivnosti

Centar je veoma aktivan u procesima donošenja, provedbe i evaluacije lokalnog programa djelovanja za mlade te u području umrežavanja organizacija mladih.

→ medijski aktivizam mladih

Korisnici Centra mogu se okušati u aktivizmu kroz nekoliko medija. Naime, centar izdaje magazin 3ska! koji izlazi četiri puta godišnje. Kroz 2007. i 2008. Centar je producirao radio emisiju koja se emitirala na lokalnom radiju.

Financiranje od strane Ministarstva prestalo je 2009., ali se Centar uspio snažno afirmirati u lokalnoj sredini i suradnja s regionalnim i lokalnim vlastima se nastavlja.

Zagebački centar za nezavisnu kulturu i mlade

<http://zagrebackicentar.wordpress.com>

U studenom 2008. osnovan je Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade. Rezultat je to napora Saveza za centar za nezavisnu kulturu i mlade koji je osnovalo desetak organizacija s područja Zagreba (Mreža mladih Hrvatske također je članica Saveza).

Proces zagovaranja da se u gradu riješi problem nedostatka prostora za održavanje programa namijenjenih nezavisnoj kulturi i mladima počeo je 2005. Tijekom proljeća te godina održan je niz javnih tribina koje su rezultirale potpisivanjem deklaracije *Nezavisna kultura i mladi u razvoju grada Zagreba*. Tom se deklaracijom Grad obvezao aktivno pristupiti rješavanju problema. Međutim, Deklaracija je, na žalost, više od tri godine ostala mrtvo slovo na papiru.

Nakon višegodišnjeg zagovaračkog procesa organizirane scene mladih i nezavisne kulture, Grad je ipak 'popustio' te je krajem 2008. Skupština Grada Zagreba usvojila odluku o osnivanju Centra – ustanove mješovitog tipa čiji su osnivači Grad Zagreb i Savez za centar za nezavisnu kulturu i mlade.

Primarna uloga Saveza je da okuplja organizacije koje djeluju na ovom području i tako osigura programe koji će se odvijati u Centru. Ključna uloga Grada Zagreba je da osigura primjerene prostore i osnovna sredstva za temeljno funkcioniranje Centra i odvijanje programa. Grad također ima ulogu javnog nadzora korištenja

gradske imovine te nadgledanja rada Centra kao javne ustanove. Grad, po suglasnosti Saveza, imenuje ravnatelja Centra.

Osnivači upravljaju prostorom Centra, no korisnici su zapravo ti koji imaju moć kreiranja programa i odlučivanja. Korisnici, dakle udruge uključene u Savez, one koje će se tek priključiti, pa čak i one koje na upravljačkoj razini neće htjeti sudjelovati u radu Centra, mogu koristiti prostor Centra kao platformu za svoje programe. Centar prvenstveno funkcionira kao svojevrsni logistički poligon za brojne programe vezane uz nezavisnu kulturu i mlade.

Važna karakteristika Centra je njegova polilokacija. Od samog početka procesa Savez za centar je inzistirao na polilokacijskom karakteru Centra jer se željela izbjeći getoizacija raznovrsne scene, ali i zato što različite vrste programa zahtjevaju različite tipove prostora. Zahtjev za polilokacijom još uvijek nije u potpunosti ispunjen jer Centru nisu dodjeljeni svi planirani prostori.

U ljeto 2009. u Centru su se održali prvi programi. Resursi Centra su namijenjeni za neprofitne programe onih subjekata koji djeluju na području nezavisne kulture i mladih. Resurse je moguće koristiti za sljedeće tipove programa:

- događanja otvorena široj javnosti (npr. javna događanja poput predstava, koncerata, izložbi, projekcija, predavanja, tribina i sl.),

- skupovi namijenjeni manjoj, zatvorenoj grupi korisnika (npr. radionice, simpoziji, forumi i sastanci mreža i sl.),
- radno-produkcijski programi (produkcije, probe, istraživanja i sl.)
- medijske konferencije i druge javne prezentacije,
- radni sastanci organizacija, projektnih timova i sl.

Također je moguće koristiti opremu Centra te Privremeni ured. Svi resursi Zagrebačkog centra koriste se bez naplate.

Model Zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade je bez presedana u Hrvatskoj. Po prvi puta je došlo do suradnje ovakvog tipa između jedinice lokalne samouprave i neprofitnog nevladinog sektora i to je, unatoč brojnim stranputicama u procesu, svakako primjer dobre prakse za druge lokalne zajednice. Ovakvim partnerstvom je sektor nezavisne kulture i mladih u Zagrebu dobio unikatnu platformu za realizaciju svojih inicijativa. Mora se priznati da je nezavisna kultura do sada najzastupljenija u programima Centra, a sektor mladih još uvijek mora u njemu afirmirati svoju ulogu.

Umjesto zaključka

Centri za mlade važna su karika u premošćivanju ponora između neaktivnih i aktivnih mladih u društvu. Oni su prokušano učinkoviti poligoni za raznovrsne oblike rada s mladima. Dugogodišnja praksa u Europi i svijetu pokazala je da rad s mladima koji se provodi u centrima za mlade daje ključan doprinos samorazvoju mlade osobe u samoinicijativnog i aktivnog člana zajednice.

U Hrvatskoj su napravljeni prvi iskoraci prema široj afirmaciji centara za mlade. Pokrenute su brojne inicijative od strane organizacija mladih za otvaranje takvih centara. Međutim, tek su posljednjih godina rijetke lokalne i regionalne samouprave počele prepoznavati vrijednost tih inicijativa te im pružati potporu. Na nacionalnoj razini također nedostaje adekvatne podrške.

Relevantni akteri na nacionalnoj i lokalnoj razini moraju strateškim potezima osigurati održivost postojećih dobrih praksi te ohrabriti i podržati pokretanje novih inicijativa. S tim ciljem predlažemo sljedeće:

- Vlada mora iznova potaknuti momentum osnivanja multifunkcionalnih makroregionalnih centara za mlade koji će mladima nuditi spektar djelatnosti koji je širi od informacijskih aktivnosti;
- Vlada mora strateški prepoznati izvanredan značaj rada s mladima koji se provodi u centrima za mlade i kontinuirano ih podržavati osiguravanjem sredstava putem natječaja za centre za mlade;

- Jedinice lokalne i regionalne samouprave moraju iznaći mehanizme organiziranja rada s mladima u svojim zajednicama, bilo kroz osnivanje centara za mlade ili kroz konkretnu podršku postojećim inicijativama nevladinih neprofitnih organizacija;
- Postojeći centri za mlade moraju se umrežiti kako bi osigurali učinkovitu međusobnu suradnju, transfer dobre prakse i kako bi se bolje pozicionirali ispred drugih aktera;
- Postojeći centri za mlade moraju u suradnji s relevantnim institucijama iznaći kriterije i standarde rada kako bi se osigurala najbolja moguća kvaliteta servisa i usluga za korisnike.

Samo istinskom predanošću i zajedničkim naporima svih aktera moguće je dosegnuti domete europske dobre prakse. Pred nama je dug put.

O projektu *Multifunkcijski centar za mlade u Kninu*

Projekt *Multifunkcijski centar za mlade u Kninu* nastao je na inicijativu lokalnih organizacija Mreže mladih Hrvatske u Kninu i Šibensko-kninskoj županiji, a u partnerstvu Mreže mladih Hrvatske i Grada Knina. Provedba projekta trajala je od siječnja do prosinca 2009. Cilj projekta bio je uspostaviti multifunkcijski centar za mlade koji bi mladima Knina pružao usluge savjetovanja, informiranja, neformalne edukacije i povezivanja s organizacijama mladih u Hrvatskoj i šire, podržanog od strane lokalne samouprave u gradu Kninu.

Mreža mladih Hrvatske je u sklopu projekta organizirala niz radionica za mlade s ciljem njihova osnaživanja za kreiranje programa i vođenje centra. Organizirali smo sedam vikend radionica, a njihove teme određivali smo ovisno o potrebama i željama polaznika.

Paralelno je tekao intenzivan proces pregovora s Gradom oko dodjele adekvatnog prostora za rad centra. Unatoč obvezama koje su bile definirane partnerskim sporazumom, Grad nije uspio osigurati prostor. Kao privremeno rješenje, aktivnosti su se odvijale u prostorijama Gradskog društva Crvenog križa s kojim smo ostvarili odličnu suradnju. Međutim, taj prostor nije adekvatan za rad centra i problem do kraja provedbe projekta nije riješen.

Unatoč poteškoćama u odnosu s Gradom, ponosni smo jer smo postigli odlične rezultate. Uspjeli smo mobilizirati grupu od 20-ak mladih ljudi koji su aktivno zainteresirani za inicijativu centra te su spremni dugoročno joj se posvetiti. Dobili smo podršku brojnih aktera u gradu i simpatiju javnosti. Stvoren je sjajan socijalni kapital kao zalog za budućnost – jasno je da završetkom projekta neće stati napori da se postigne konačni cilj. Mreža mladih Hrvatske će nastaviti pružati potporu inicijativi mladih i u tome su već napravljeni konkretni koraci.

Na posljednjem sastanku s predstavnicima Grada u prosincu 2009. još jednom su dana obećanja da će se prostor za rad centra osigurati u najkraćem roku. Puno mladih u Kninu se tome nada.

